

Södertörns högskola,
Lärarytbildningen med inriktning mot yngre åldrar
Examensarbete 15hp Ht 2011

Normalt i läseböcker

– Föreställningar om kön, kultur, klass och "ras"

Av: Natalie Holmgren
Handledare: Lena Lind Palicki

Titel: The normal in Textbooks - Notions of gender, culture, class and 'race'

Abstract

This paper aims to examine what reading books convey as normal for first grade children. The question at hand is to find out what children's reading books convey as normal within the context of intersectionality with a focus on sex, class, culture and "race". Text analysis of two reading books has been conducted, using discourse analysis with an intersectional perspective. In analysing the texts, selected sections from the books have been examined using the method of close reading. Within the context of intersectionality, classifications have been made and selected according to the categories sex, culture, class and "race". The aim of the paper is to examine what the reading book conveys as normal within these categories. The intersectional perspective holds that there are classifications present around us but that these categories cannot be separated from one another. Many classifications belong together and cannot be considered as individual perspectives. For example, in order to describe an individual as a man you cannot only look to the classification of sex as many other classifications play a role in an individual's personification. In this essay's conclusion, it was found that there are classifications within the intersectional perspective that are more pronounced than others. When certain things are portrayed in a similar manner in reading books, the portrayed image will be understood as normal by the children reading the books. If, for example, only one type of living arrangement is illustrated, that particular type of living arrangement will be considered normal.

Författare: Natalie Holmgren Ht 11

Handledare: Lena Lind Palicki

Nyckelord: Intersektionalitet, textanalys, läsebok, diskursanalys, normalitet

Keywords: Intersectionality, text analysis, textbook, discourse analysis, normal

Innehållsförteckning

1.1 Inledning.....	1
1.2 Bakgrund.....	1
1.3 Syfte och frågeställning	2
2.1 Teorianknytning.....	3
2.1 Diskursanalys.....	3
2.2 Intersektionalitet.....	4
2.2.1 Kön.....	6
2.2.2 Kultur.....	7
2.2.2.1 "Ras"	7
2.2.3 Klass.....	8
2.3 Norm, normalitet och normalt.....	8
3.1 Tidigare forskning.....	9
3.2 Diskursanalys av läseböcker under 45 år	9
3.3 En kritisk diskursanalys av tre läroböcker för skolår 1 utifrån ett interkulturellt pedagogiskt perspektiv.....	10
3.4 En analys av barnlitteratur ur ett intersektionellt perspektiv.....	10
3.5 Schema för manlighet och kvinnlighet.....	10
4.1 Material.....	12
4.2 Metod.....	13
4.2.1 Textanalys som metod.....	14
4.2.1.2 Närläsning.....	15
5.1 Analys.....	15
5.2 Klara färdiga läs.....	15
5.2.1 "Ras"	15
5.2.2 Kön.....	16
5.2.3 Kultur.....	19
5.2.4 Klass.....	21
5.3 Läsax 1.....	22
5.3.1 "Ras"	22
5.3.2. Kön	23
5.3.3 Kultur.....	26
5.3.4 Klass	29
6. Resultatdiskussion.....	30
6.1. Klara färdiga läs.....	30
6.2 Läsax1.....	32

7.1 Slutdiskussion	34
7.2 Normalt i läseboken Klara färdiga läs	35
6.3 Normalt i läseboken LäsdaX1	35
8. Litteraturlösteckning.....	36

1.1 Inledning

Detta examensarbete är inriktat på att ta reda på vad två olika läseböcker i årskurs 1 framställer som normalt för barnen. Vad som ses som normalt har stor inverkan på oss människor. Det normala är ofta det många människor strävar emot i samhället. Vad säger läseboken till barnen om samhället? Finns det någon rådande norm i boken? Vad framställs som normalt inom kön, kultur, klass och ras. Detta är en bok i skolan som barnen blir mer eller mindre tvungna att läsa och ta del av i undervisningen. Därför är det viktigt att man som pedagog vet vad som står i böckerna. Riktas den sig till ett brett band av elever eller elever med ett visst intresse utifrån kultur, kön, klass eller ”ras”. I arbetet kommer en analys att göras av två läseböcker för barn i årskurs 1 för att visa på vad två böcker förmedlar som normalt till barnen.

1.2 Bakgrund

Medvetenheten om kön, klass, kulturalitet och sexualitet m.m ökar allt mer i vårt samhälle och så också i skolan. Vår befolkning ökar och vi får inslag av nya kulturer. Kåreland skriver i sin bok *Barnboken i samhället* om huruvida man överhuvudtaget kan kalla något typiskt svenskt kulturarv? Vi får hela tiden in nya inslag i det som man kallar typisk svensk kultur. I de allra flesta klasser finns det barn med rötter från någon annan kultur än Sveriges (Kåreland 2009, s. 125, 133-134). I och med detta ökar vår medvetenhet om olika individers olika bakgrunder, och vikten av att känna tillhörighet. Många barn i årskurs 1 blir tilldelade en läsebok som de blir mer eller mindre tvungna att läsa i skolan eller får som hemläxa. Barnen kommer att möta texten i boken och det är av stor vikt hur vi som pedagoger hanterar textens mening på ett lämpligt sätt. Vi bör veta vad den handlar om och vad den förmedlar.

Speglar läseböckerna i skolan normerna som råder i samhället? Kan alla känna igen sig i innehållet i läseboken eller är texten riktad till en viss typ av barn? I Lgr11 står det att det är av stor vikt att man främjar alla elever oavsett bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Lgr11 tar även upp vikten av att bemöta pojkar och flickor lika. De krav och förväntningar som ställs på barnen bidrar till deras vidare uppfattning av vad som är manligt och kvinnligt. Skolan har ett ansvar att motverka traditionella könsmonster. Detta medför att barnen ska få pröva och utveckla sina egna förmågor oavsett vilket kön de tillhör. (Lgr11 s.9) Presenteras kön efter denna möjlighet, att barnen får pröva och utveckla sina egna förmågor? Därför är det viktigt att ta reda på vad läseboken ser som normalt. Lgr11 har mål för skolan som varje elev ska uppnå ett av de målen är att varje enskild elev ska kunna - ”leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för

ögonen” (Lgr11 s.13) Hur framställs kategoriseringarna i barnens läsebok?

När jag började titta runt efter barns olika läseböcker och hittade jag en del böcker. Jag hade mina ”genusglasögon” på mig för jag ville till en början se hur genus framställs i läseböckerna. Men ju mer jag tittade hittade jag flera olika slags relationer och synvinklar i läseböckerna. Detta fångade min uppmärksamhet. Det är inte bara kön som är intressant att undersöka, utan även andra aspekter så som klass, kön och ”ras” för att göra en bred analys av i läseböckerna. Avsikten med detta är att verkligen ta reda på vad en läsebok förmedlar till barnen. Därför har jag valt att använda mig av det intersektionella perspektivet där jag kan få med alla dessa kategoriseringar i samband med varandra.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet är att undersöka hur barns läseböcker i årskurs 1 är utformade, vad anses som normalt inom kategoriseringarna kön, klass, kultur och ”ras”.

Materialet för uppsatsen är att studera två läseböcker för barn i årskurs 1. Detta för att ta reda på vad dessa böcker förmedlar som normalt till barnen genom att göra en textanalys ur ett intersektionellt perspektiv där fokus ligger på kategorierna kön, klass, kultur och ”ras”.

Min frågeställning är: Vad framställer barns läseböcker som normalt inom det intersektionella perspektivet?

2.1 Teorianknytning

Nedan kommer jag att presentera de olika teorier jag kommer att använda mig av i min uppsats. Dels för genomförandet metodiskt av uppsatsen och dels för att genomföra min analys. De som kommer att presenteras är diskursanalys, intersektionalitet och normalt. Inom den intersektionella begreppet kommer jag att förklara mina kategoriseringar som jag valt att fokusera på.

2.1 Diskursanalys

Winther Jørgensen skriver i sin bok om diskursanalys som en sammankopplad teori och metod, att diskursanalys kan användas i flera typer av undersökningar inom många sociala områden. De förklarar ordet diskurs som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett avsnitt av världen)”. (Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s.7) En diskursanalys handlar om att bedriva en kritisk forskning, det vill säga att man vill granska och utforska olika maktrelationer i ett samhälle. Genom att formulera olika normativa perspektiv kan man kritisera dessa olika relationer och se möjligheter till social förändring. (Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s.10,18)

Diskursanalysens mening är inte att komma åt vad som är bakom en diskurs utan att peka på vad som verkligen menas med något. Att fundera över hur verkligheten egentligen förhåller sig inom diskursen. Att man aldrig kan nå verkligheten bakom diskurserna blir utgångspunkten och därför blir diskursen ämne för analysen. Man ska i analysen arbeta med det som sagts eller skrivits och olika mönster som finns i påståenden samt vad de olika diskurserna får för sociala konsekvenser i verkligheten. Det kan dock vara problematiskt att undersöka diskurser som står en själv nära. Om man ska göra detta är det viktigt att man ställer sig främmande inför materialet för att ens egen kunskap inte ska genomsyras i analysen. Genom att man kan se världen genom en bestämd teori kan man ta ett steg ifrån sina kunskaper och ställa frågor till sitt material som inte har bakgrund i ens egen vardagsförståelse. (Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s.28-30)

I uppsatsen kommer det att göras en djupare analys med fokus på mina kategoriseringar för att komma åt vad som ligger bakom dessa ”diskurser”. Då jag analyserat och hittat de olika diskurserna när jag tittar ur det intersektionella perspektivet kan jag få en överblick av vad som anses som normalt i en läsebok.

Det som förmedlas i uppsatsen kommer på bästa möjliga sätt fram genom användandet av diskursanalys.

2.2 Intersektionalitet

Här kommer en redogörelse av tre olika författare som har tolkat begreppet intersektionalitet. Det är tre författare som till stora delar är överens vad som menas med intersektionalitet men har använt dem på lite olika sätt.

Poängen med intersektionalitet är inte att bryta ner de teoretiska fälten för att separera dem utan att det hela tiden finns en relation mellan dem. Det är det som är en intersektionell analys att kategoriseringar samverkar och har en dynamisk relation med varandra, dessa begrepp existerar aldrig helt enskilt menar Eriksson-Zetterquist & Styhre. Inom intersektionaliteten ligger vikten i att se hur olika kategoriseringar går ihop med varandra och samverkar. Med hjälp av ett intersektionellt perspektiv kan vi få svar på så mycket mer inom en fråga än om vi exempelvis bara ställer den ur ett genusperspektiv, vi kan kombinera olika perspektiv och får då en större kunskap om det vi undersöker. Frågor inom intersektionalitet behöver inte vara nya/nutida frågor men inom intersektionaliteten fokuseras det på att vårt samhälle är i ständig förändring. Exempelvis kategoriseringen av en man är något en man tillhör hela sitt liv men ålder kommer att förändras och upplevelsen att vara en pojke, pappa eller morfar kommer att skilja sig. Därför har intersektionalitetsperspektivet fått gehör då vårt samhälle är i ständig förändring. (Eriksson-Zetterquist & Styhre 2007, s.11-16)

De kategoriseringar jag valt att fokusera på är kön, kultur, klass och "ras". Detta för att begränsa och fokusera. Jag har valt att använda mig av ett intersektionellt perspektiv för att påvisa att dessa olika inriktningar ej går att analysera var för sig och de hänger ihop med varandra. Genom att använda det intersektionella perspektivet kan man få svar på så mycket mer i en analys än om man skulle om man fokuserade på kategoriseringarna var för sig. I uppsatsen kommer intersektionalitet användas som ett **perspektiv**.

Forskning om begreppen klass, kön, etnicitet och sexualitet har pågått under en längre period. Klass har forskats om sedan 1700-talet, kön sedan början på 1900-talet, 1980 startade forskningen om sexualitet och etnicitet har det forskats om sedan 1990. Eriksson och Zetterquist menar att begreppet intersektionalitet innefattar i stort klass, kön, etnicitet och sexualitet, dessa relationer till varandra har stor vikt då inget kan stå ensamt för att kunna uttrycka en individ. Exempelvis är man inte bara könet en man, utan mannen tillhör även en klass och har en bakgrund m.m. Dessa faktorer är beroende av varandra. Kimberlé Williams Crenshaw var juridikprofessor och var en av de första att tala för begreppet intersektionalitet. (Eriksson-Zetterquist & Styhre 2007, s.11-16)

Forskning har ofta gjorts på endast en av kategoriseringarna men i det färdiga materialet som har

kommit fram från forskare har även flera kategoriseringar kommit fram som centrala. Materialet har alltså betonats av en kategorisering och som med en närmare studie av materialet behandlar fler. När vi kan använda oss av intersektionalitet kan vi använda oss av och tyda samverkan mellan de olika kategoriseringarna. (Eriksson-Zetterquist & Styhre 2007, s.11-16)

Eriksson-Zetterquist & Styhre använder sig av en modell där de har ritat upp fyra cirklar som går ihop med varandra för att visa sambandet emellan de fyra kategoriseringarna de tar upp inom intersektionaliteten. De vill visa med de sammanlänkade cirklarna är att kategoriseringarna hänger ihop med varandra. (Eriksson-Zetterquist & Styhre 2007, s.11-16)

Lena Lind Palicki har skrivit en avhandling där även hon tar upp begreppet intersektionalitet (Palicki 2010). Hon skriver att bakom exempelvis kön finns det en rad olika sociala positioner som är påverkade av kön likaså att kön ingår i en rad andra sociala positioner. Hon skriver också att begreppet är något som vuxit de senaste åren, framförallt inom samhällsvetenskaperna. De grundkategoriseringar som ingår i begreppet menar hon är kön, klass, etnicitet/ras och de går inte att separera från varandra. Kategoriseringarna samspelar, korsar eller skär i varandra. (Palicki 2010 s.26,27)

Palicki menar att intersektionalitet inte kan användas som en metod eller som en teori utan att det är ett perspektiv. Perspektivet kan användas för att kunna problematisera begrepp och ställa vissa frågor. I en intersektionell analys bör man fästa stor vikt vid sammanhangen. Det är även viktigt att analyserna ska göras på ett visst antal kategoriseringar som forskaren själv ser som relevanta. Men bara för att dessa kategorier är valda är de inte mer privilegierade och det gäller att ha ett öppet seende för att hålla valen öppna. (Palicki 2010 s.26,27)

Nina Lykke har i Kvinnovetenskaplig tidskrift skrivit en artikel som hon kallar *Intersektionalitet- ett användbart begrepp för genusforskningen*. Hon förklarar där vad ordet intersektionalitet betyder ordet kommer ifrån "to intersect" vilket ungefär betyder att genomskära eller att korsa. Begreppet har använts rikt inom genusforskningen. Lykke skriver också om samverkan mellan olika kategoriseringar, som de tidigare presenterade forskarna tagit upp. Hon kallar denna samverkan för samhällsliga maktsymmetrier grundade på olika kategoriseringar. Hon tar upp kategoriseringar som genus, sexuell preferens, klass, profession, ålder nationalitet etc.

Begreppet intersektionalitet har tillkommit ur en skärningspunkt inom några teorier mellan postmodern feministisk teori, postkolonial teori, Black feminism och queerteori. Lykke menar att mer precist innefattar begreppet hur människors effekt av sina egna värderingar i relationer hela tiden är

föränderliga, integrerande diskurser om maktaxlarna kring de olika kategoriseringarna. Poängen med en intersektionalitetsanalys är att se hur de olika axlarna integrerar, alltså hur de olika axlarna ömsesidigt i interaktion konstruerar varandra.

Om någon kritik kan riktas mot intersektionalitetsbegreppet är det att begreppet öppnar upp för en oändlig analys av olika maktsymmetrier. Därför är det av stor vikt att forskaren i sin analys tydligt redogör för de olika val och bortval av maktsymmetriaxlar och vara kritisk till de bortval som gjorts. Att man som forskare ställer sig frågor till varför vissa axlar valts bort. Intersektionalitetsanalys ger möjlighet till att inkludera axlar i en långt större omfattning (Lykke 2003 s.47-56).

De kategoriseringar jag valt att fokusera mig på i min uppsats är: kön, klass, ”ras” och kultur. Nedan kommer jag förklara vad jag i denna uppsats kommer att tolka de olika kategoriseringarna och en vetenskaplig syn på begreppen. Genom att styrka kategoriseringarna i litteratur kan jag ta ett steg bort från min egen kunskap om de olika begreppen. Genom begreppsförklaringarna om kategoriseringarna kan jag luta mig mot deras tolkning när jag gör min analys. För ett intersektionellt perspektiv är det felaktigt att separera kategoriseringarna ifrån varandra då alla kategoriseringar är beroende av varandra. I följande punkter kommer jag att ta upp för vad aktuell litteratur säger om de olika begreppen. För att kunna ta reda på vad som anses normalt på ett relevant sätt har jag valt detta sätt att skilja på kategoriseringar. Detta för att kunna luta mig mot den vetenskapliga kontexten och ställa mig utanför min egen kunskap.

2.2.1 Kön

Inom kön finns det en rad olika aspekter, man talar om biologiskt kön och det personliga förhållandet mellan könen. Kön är i grunden något biologiskt men det finns en aspekt där kön är en kulturell konstruktion. Numera ser forskarna det som att det biologiska könet inte ödesbestämmer män och kvinnors olika levnadssätt, men den biologiska aspekten kommer att ha betydelse på familj- och samhällsnivå. Edlund skriver i sin bok att det behövs mera forskning och fokus på synen på kvinnor och män utan att biologin spelar någon roll. (Edlund 2007: 28,29,34)

Berggren skriver i sin bok om det sociala könet. Det sociala könet är inte något fastställt, utan skapas i upprepningar av ord, gester och handlingar. Det sociala könet måste ses ur konkreta relationer mellan levande människor. (Berggren 2001: 22,23) Analysen kommer att rikta sig till att titta på de kulturella och sociala aspekterna av kön. Hur samhället skapar olika könsmönster för manligt och kvinnligt, vad framställs i boken som normalt kön och hur ser en normal kvinna/man ut? Det sociala könet hör ihop med det som anses som det kulturella könet. Om kön skapas i olika handlingar, alltså vad vi människor gör, så stärker detta vikten av kännedom för hur en läsebok skapar det sociala könet. I böckerna blir det

aldrig konkreta relationer mellan just levande människor men dock mellan människor. Barnen kommer att behöva ta del av denna bok som många gånger har en stark betydelse för barnen så speglingen av möten mellan människor och deras handlingar blir av stor vikt.

2.2.2 Kultur

Kåreland skriver i sin bok *Barnboken i samhället* (Kåreland 2009) att i takt med att vi i Sverige reser mer och oftare och väljer att utlandsturista är en av anledningarna till att vi får inslag av fler kulturer. I Sverige är det närmare en halv miljon invånare som har sitt ursprung i ett annat land än Sverige. Alltså finns det i de allra flesta klasser barn med rötter i en annan kultur. Hon skriver i sin bok om man överhuvudtaget kan kalla något typiskt svenskt kulturarv? I ett långsiktigt perspektiv skulle man kunna påstå att alla i Sverige är invandrare, för 8000 år sedan kom de första människorna till Sverige. Efter den invandringen har det ständigt kommit människor till Sverige som påverkat både vår kultur och vårt språk. Vi får ständigt inslag av nya kulturer i det som man kallar typisk svensk kultur. Kan vi då peka på vad som är en typisk kultur idag? Den nationella och den västerländska kulturen är **inte** något vi idag självklart referera till i den svenska undervisningen. Det kan vara svårt att urskilja en enhetskultur då det mångkulturella Sverige gör kulturen flerstämmig (Kåreland 2009, s. 125, 133-134). Vad för sort kultur anses som normal i läseböckerna, har man tagit fasta på att vi lever i ett mångkulturellt samhälle idag?

2.2.2.1 "Ras"

Ras är ett begrepp som idag inte så ofta används då det för européer ofta förknippas med rasism. Ras ingår ofta i begreppet etnicitet. Däremot i USA är det nästan oproblematiskt att tala om raser, det går bra att tala om raser så som spanskättlingar, svarta och vita. Wikström (2009) skriver att i en skolatlas från 1979 kan man se hur olika raser beskrivs från olika fysiska särdrag med tillhörande fotografier av blonda, brun- och svarthåriga människor. Ras förknippas med det som är synligt och lätturskiljbart, det vilar på visuella grunder exempelvis hår, ansiktsdrag och hudfärg. Wikström skriver i sin bok att kategorin svart skulle möjligen kunna jämföras med kategorin invandrare i Sverige. Kategorierna i sig är innehållsmässigt lika tomma då det inte hör några specifika egenskaper eller kulturella vanor till vilken hudfärg man har. Detta säger på samma sätt ingenting om vad en människa har för tidigare levnadsförhållande innan en migration till Sverige. För individen får dessa kategoriseringar stor betydelse då de berör just diskriminering och rasism. (Wikström 2009 s.9-42)

Med detta begrepp vill jag i min analys se om läseböcker väljer att använda sig av en flerfaldighet när

det gäller hur de ritat människorna i boken. Detta begrepp kommer att användas för att se personernas utseende och ta reda på om utseendet har en variation. Om boken bara tar upp en viss "rastypisk" grupp eller om den tar upp flera olikheter. Vårt samhälle idag har många människor som har olika utseende med hänseende på hudfärg, hårfärg och ögonfärg m.m.

2.2.3 Klass

I Ambjörnssons (2003) bok skriver hon om att det är allt fler forskare som anser att man borde se klass mindre som en socioekonomisk aspekt utan som kulturellt. Alltså att klass görs även den i aktiva sociala relationer och handlingar. Klass har inte endast fokus på ekonomiskt kapital utan det handlar även lika mycket om stilar, sociala relationer, smak och kroppsliga rörelsemönster. Klasskillnader kan alltså ses ur olika synvinklar såväl ekonomiska som kulturella och sociala skillnader. Det är även den rådande normen som "härskar" över vilken klass som blir den rådande. (Ambjörnsson 2003, s.35,36) I uppsatsen kommer analysen ske ur både en kulturell och en socioekonomisk aspekt.

2.3 Norm, normalitet och normalt

Norm, normalitet och normal har i många fall samma innebörd och syftar till samma sak. Detta är något som används många gånger för hur man ska vara eller bete sig.

Inom de utvalda kategoriseringar finns det alltid en rådande norm inom olika folkgrupper, hur man ska eller bör agera och vara. För att veta hur man normalt är kan man inte endast se till en kategorisering, de är tätt sammanlänkade med varandra och utgör tillsammans en normativ syn. Det som ofta är förekommande leder ofta till att bli en norm.

Under 1800-talet började begreppet normal användas istället för ord som vanlig eller typisk. Begreppet normalitet kom att användas i betydelsen för idealet. Det normala kom att tolkas i det som var det rätta eller det goda. En annan tolkning av det normala kunde även vara de medelmåttiga som borde sträva mot idealet. (Svensson 2007, s. 18)

Under denna tid etablerades organisationer i Sverige, de ville stödja en social vetenskap där man förde statistik för att sammanställa människors levnadsförhållanden. Man ville skapa en kunskap för att kunna förbättra samhället. Genom dessa studier av människor fick man nu en förenklad bild över dem och Sverige. Inom medicin och socialvetenskap kom man att förlita sig på denna statistik över människor och därigenom kunde man påvisa vad som var norm och vad som var avvikande. Detta är ett uttryck för normen men då handlar det om statistik över människor. Det finns även normalitet i det som vi tänker

och handlar och detta upprätthålls genom våra värderingar. (Svensson 2007, s. 18,19)

Normer är aldrig till fullo samma normer i ett samhälle, alla är inte ”normala” och det finns avvikelser. (Svensson 2007, s. 19)

Vi socialiseras i samhället genom att vi testas olika sätt att vara på och tänka på när vi möter varandra. I dessa prövningar och möten utvecklas vad som anses normalt, den kan mätas statistiskt och räknas för de flesta men kan aldrig gälla för alla. Att de flesta följer normen och att det gör så som de förväntas göra kan kallas för fenomen. Med detta menas att det är en kombination av makt och kunskap där de stärker varandra. Detta skapar ett samspel som påverkar hur vi pratar om det normala och de organisationer som bidrar till att upprätthålla det normala. (Svensson 2007, s. 20)

I uppsatsens analys kommer tolkningen av normal vara en riktning mot det normala, vad är det som böckerna framställer starkast? Det som framställs och återkommer blir bokens normala syn. Det som ständigt återkommer inom kategoriseringarna blir normalt för boken i sig.

3.1 Tidigare forskning

3.2 Diskursanalys av läseböcker under 45 år

Anger Eilard publicerade (2008) en avhandling som hon kallar *Modern, svensk och jämställd – om barn, familj och omvärld i grundskolans läseböcker*. Hon skriver att det ej finns så mycket tidigare forskning om barns läseböcker i grundskolan. Eilard har gjort en diskursanalys över barns läseböcker i grundskolan under 45 år. Där har hon tittat på hur diskurser blir normgivande om de upprepas. Om barnen möts av många likartade diskurser blir det en norm och då även socialt eftersträvarvärda, medan andra identiteter kommer att framstå som avvikande eller mindre önskvärda. Därför har Eilard gjort en analys för att se hur läseböckerna framställs för barnen. Vilken världsbild och vilka olika identiteter erbjuds eleverna i böckerna? Om böckerna är skapade för en individ och om det har förändrats över tid. (Eilard 2008, s 20,21) Resultatet i denna avhandling blev att över de 45 undersökta åren över läseböcker kunde man se diskurser som återkommer i böckerna. Dessa diskurser har förändrats över tid i grundskolans läseböcker. Genom detta har det synliggjorts hur de diskurserna producerat olika subjekt (Eilard 2008)

Jag vill göra en liknande studie fast på ett annat plan än vad Eilard har gjort. Jag anser att det är en

mycket intressant frågeställning att ta reda på vad en läsebok förmedlar till barnen. Eilard har studerat böcker under 45 års tidspann och har därmed sett till hur böckerna har förändrats över tid. Fokus i denna uppsats blir istället att se hur två läseböcker kan se ut idag. Eftersom analyser är gjorda av en del böcker i avhandlingen har jag valt att inte använda mig av dem för att kunna bredda analyser över de läseböcker vi har i den svenska skolan.

3.3 En kritisk diskursanalys av tre läroböcker för skolår 1 utifrån ett interkulturellt pedagogiskt perspektiv

Sara Frödén och Kristina Borgström har gjort en kritisk diskursanalys av tre läroböcker från skolår 1 utifrån ett interkulturellt pedagogiskt perspektiv. De har i sin uppsats ställt sig frågan på vilket sett ett interkulturellt perspektiv återfinns i tre läsebokstexter och hur de yttrar sig. Av de tre läseböcker de har valt att studera har det valt en av de böckerna som kommer att presenteras i denna uppsats nämligen *Klara färdiga läs* (2005). De skriver att denna bok speglar flerspråkighet, flerkulturalitet och har en mer inkluderande ton än de andra två böckerna. Det är genom de barn som tas upp i den boken som flerspråkigheten och flerkulturaliteten tas upp. Den ena av de andra två böckerna visar på ett mer svenskt etnocentriskt perspektiv och den tredje boken har en del interkulturella pedagogiska diskurser men författarna hävdar ändå att den har en andrafiering av flerkulturella elever och inbjuder mer till en svensk inkluderande identitet. (Borgström&Frödén 2007)

3.4 En analys av barnlitteratur ur ett intersektionellt perspektiv.

Josefsson har gjort en kvalitativ innehållsanalys av fyra bilderböcker för barn ur ett intersektionellt perspektiv. I det intersektionella perspektivet har hon valt att fokusera på kategoriseringarna genus, etnicitet, sexualitet och klass. Frågeställningar som ingår i arbetet är: Hur uttrycks intersektionalitet (genom kön, etnicitet, klass och sexualitet) i några utvalda bilderböcker? Vilka värderingar förmedlas till barn i några av de vanligen lästa bilderböckerna? Resultatet i denna uppsats blev att en del av de undersökta kategorierna framställs mer och oftare än andra. Detta leder till att alla barn inte kommer att kunna känna igen sig i alla böcker. (Josefsson 2009)

3.5 Schema för manlighet och kvinnlighet

Nikolajeva har i sin bok *Barnbokens byggklossar* gjort ett schema för manlighet och kvinnlighet. Jag har tittat på detta schema när jag gjort mina analyser för att inte använda mig av min personliga

kunskap om kön. Nikolajevas schema ser i boken ut så här och detta kommer ligga till grund för samhällets norm över kön:

Män/pojkar

starka

våldsamma

känslokalla, hårda

aggressiva

tävlande

rovgiriga

skyddande

självständiga

aktiva

analyserande

tänker kvantitativt

rationella

och så vidare (Nikolajeva 2004, s.129)

Kvinnor/flickor

vackra

aggressionshämmande

emotionella, milda

lydiga

självuppoftande

omtänksamma, omsorgsfulla

sårbara

beroende

passiva

syntetiserande

tänker kvalitativt

intuitiva

I ett intersektionellt perspektiv ser man inte manlighet och kvinnlighet som enhetliga kategoriseringar då det finns fler aspekter om kvinnlighet eller manlighet än just dessa nämnda uppställningar. Kultur, klass och "ras" har en stor betydelse för vad som kommer att anses som normalt för individer i läseböckerna. Kön är något som inte alltid är medveten kunskap. Det som ofta kännetecknar om ett barn är en tjej eller kille är i de flesta fall kläder, frisyr och beteende. Eftersom denna sociala syn på barn är en normativ faktor i vårt samhälle har jag valt att använda mig av schemat för att tolka hur boken framställer de olika könen.

4.1 Material

Materialet i detta examensarbete kommer att vara barns läseböcker i årskurs 1. Materialet är begränsat till två stycken läseböcker. Varför endast två böcker ska analyseras är för att det inte finns så mycket plats i uppsatsen att kunna göra utförliga analyser av fler än två läseböcker. Skulle man lägga in flera läseböcker skulle man inte kunna fokusera på alla kategoriseringar och då skulle det inte bli en rättvis bedömning av vad som ses som normalt i en läsebok. Det har analyserats en del läseböcker i en av Eilards avhandlingar: Modern svensk och jämställd, valet blev att ta två böcker som hon inte har använt i sin avhandling. En viktig aspekt i urvalet av böcker var att välja en nypublicerad bok. Det är de nypublicerade böckerna som kommer att användas i skolan i framtiden. Nypublicerade böcker får en ärligare chans att svara på frågeställning om huruvida boken talar för dagens samhälle eller ej. Dessutom vad som anses som normalt nu för tiden. Om fokuset ligger på nyare läseböcker finns det flera som kan använda sig av uppsatsen för att kunna läsa en analys om aktuella läseböcker. Materialet som används har plockats från återförsäljare av läromedel, bibliotek och skolor. På en skola användes *Läsdax1* och på ett bibliotek fanns *Klara färdiga läs*.

Läsebok 1: Östergren Gunilla & Bouvin Lena *Klara färdiga läs* Hallgren och Fallgren Studieförlag AB

På baksidan av boken presenteras boken i kort och där står att *Klara färdiga läs* är en läsebok som är skriven med långsam progression och är bra för barn som har inga eller mycket liten förkunskap i det svenska språket. Boken passar sig bra för klasser där en stor del av barnen har annat modersmål än svenska. I boken får vi följa Tara från Iran, Ali från Turkiet och Eva från Sverige. Boken går igenom alla bokstäver i alfabetet dock inte i alfabetisk ordning. På varannan sida går boken igenom en bokstav och en rad ord med bokstaven börjande på ett ord eller att bokstaven ingår i ordet. De sidorna har jag valt att hoppa över i min analys då det endast går igenom olika ord och det inte blir någon innebörd. De andra sidorna är i skriven text och det är här vi får möta de olika karaktärerna i boken. På vissa ställen är det två sidor med skriven text.

Läsebok 2: Bross, Helena, Hansen, Anna & Rosvall, Clas *Läsdax 1* Bonnier utbildning AB

Är uppbyggd för att barnen ska lära sig att se orden i bilder en så kallad helspråksmetod, därför har denna bok mer text än vad exempelvis *Klara färdig läs* har. Boken är uppdelad i tio olika teman som har varsin illustratör detta går att läsa om på Bonniers hemsida där de gör en presentation av materialet.

Texterna ska engagera och beröra och ligger nära barns intresse och vardag. De tio olika teman är: Du och jag och vi, Hus och hem, Djur och odjur, Bland kottar och kojor, Lek en lek, Hur mår du?, Mat på fat, Boktok, Hej! Hallå! Och kära mormor ..., Tänka tankar. Denna bok har alltså ingen berättelse form som den följer eller som *Klara färdiga läs* har att man kan följa några huvudpersoner.

4.2 Metod

Inom det intersektionella begreppet ingår en rad olika kategoriseringar som *Palicki, Eilard och Zetterlund-Eriksson* redogör för i sina olika texter där de presenterar det intersektionella begreppet. Fokuset kommer att ligga på några speciella kategoriseringar för att begränsa uppsatsen. Urvalet av kategoriseringarna har gjorts utefter vad läsebokstexterna tog upp och även kategoriseringarna som är aktuella i skolan. Under hela analysen av läseböckerna kommer jag ha ett så öppet synsätt som det bara går för andra kategoriseringar. De kategoriseringar som det har fokuserats på i arbetet är kön, klass, ”ras” och kultur.

- På vilket sätt framställs kön som normalt i läseböckerna?
- Är det någon viss klass som framkommer i boken?
- Speglar boken **en** kultur?

Har barnen flera utseenden med fokus på hårfärg, hudfärg? För att undersöka vad som förmedlas i en läsebok blir metoden en text och bildanalys. Synsättet för textanalysen blir en diskursanalys ur ett intersektionellt perspektiv. Fokuset på bilderna i läseböckerna kommer ligga på i vilken mån de säger något för att stärka texten, eller säger något om kategoriseringarna som valts. Inom kategoriseringen kön kommer bilderna att ha en större betydelse då mycket ses av just bilder. Kategoriseringen ”ras” kommer helt och hållet fokuseras på bilderna så vida inte texten talar om ”ras”, vilket ofta inte görs idag då det många gånger anses rasistiskt att prata om ”ras” som raser mellan människor. Det som kommer förmedlas i denna analys är om böckerna med hjälp av bilderna har en flerfaldighet när det ritar olika människor.

4.2.1 Textanalys som metod

Boken *Textens mening och makt* beskriver hur man kan använda textanalys av olika slag. Texter produceras i mängder och det är resultatet av att någon eller flera personer vill förmedla något till läsaren. I denna uppsats kommer det att förmedlas vad en läsebok för barn i årskurs 1 framställer som normalt.

När texterna blir lästa blir de kommenterad alltså refereras de och då får vi reda på hur andra människor tänker och gör. Materialet i detta examensarbete kommer att kommenteras utifrån ett intersektionellt perspektiv med fokus på utvalda kategoriseringar. Vid textanalys kan vi inte få ut allt man kanske vill studera i alla situationer. I en studie om regeringen kanske man vill veta hur de fattar sina beslut men endast en text i denna undersökning kanske inte säger allt om vad som är relevant. I en sådan studie kanske även muntlig kommunikation, händelser och tolkning är intressant vilket inte framkommer i en text. Det är av stor vikt att veta vad det innebär att göra en textanalys innan man gör den skriver författarna i boken. Det är viktigt att tänka på att texter är skrivna av människor och på att olika människor kan relatera på olika sätt till en text. Mottagarna till de olika texterna är även olika (Bergström&Boréus 2005, s.12-15). Eftersom man inte kan få fram all relevant information om klass, kön, kultur och ”ras” kommer detta arbete även att kompletteras med de bilder som säger något om texten.

Texter kan vara koherenta eller kommunikativa. Men koherenta innebär det att texten hålls ihop av ett visst ämne medan det kommunikativa menar att texten har ett budskap att förmedla. Det finns även två aspekter att se texten utifrån, innebördsaspekt och interpersonell aspekt. Innebördsaspekten menas med författarens sätt att använda språket i texten för att kunna förklara den bilden av omgivningen eller inre upplevelsen. Den interpersonella aspekten handlar om handling, hur vi handlar med språket. I sociala relationer med andra exempelvis för att kunna skämta, ställa en fråga ge en order eller för att uttrycka en åsikt. I text kan inte aspekterna direkt skiljas åt utan de går i varandra. Men med hjälp av aspekterna kan man ta reda på vad det är man i första hand vill analysera (Bergström&Boréus 2005, s.16,17).

Arbetets innebördsaspekter analyserades genom att ta reda på vad texten handlar om och vad den säger om omgivningen och textens olika upplevelser. Det var här de olika kategoriseringarna framkom. När jag genom läsning fått reda på vad texten handlade om kunde jag se en del kategoriseringar som framkom starkare. Dessa blev mitt urval i det intersektionella perspektivet. Ur den interpersonella aspekten vill arbetet se till hur texten använder språket i olika sociala relationer samt hur karaktärerna i läseboken använder språket för att uttrycka sig. Den interpersonella aspekten blir även ett sätt att välja ut de kategoriseringar som ska användas i arbetet. Bergström och Boreus menar just att dessa aspekter kan användas som hjälpmedel för att välja vad det i analysen är man vill fokusera på.

Att göra en textanalys handlar om att urskilja och undersöka olika delar i texter och ur olika fenomen och associera till de textaspekter som tidigare tagits upp. För att urskilja delar i texten för denna uppsats kommer jag att använda mig av mina kategoriseringar. I boken presentera sju olika textanalytiska inriktningar. Utifrån dessa sju olika inriktningar har jag valt att jobba med fokus på en diskursanalys. (Bergström&Boréus 2005, s.18)

4.2.1.2 Närläsning

När det har hittas delar i texten som hör till de utvalda kategoriseringarna har dessa delar lästs genom "närläsning". Ulla Lundquist förklarar ordet närläsning inledningsvis i sin bok *Begrundande läsning*. Hon skriver där att det handlar om att man detaljstuderar en text. Ordet närläsning är en försvenskning av "close reading" som är en metod för att analysera en text i detalj. (Lundquist mfl 1987, s.8,9) I analysen i denna uppsats har de delar som tagits upp kring kategoriseringarna analyserats genom närläsning.

5.1 Analys

För att få en bra struktur i detta arbete har jag valt att dela in analysen i olika delar. Jag kommer att dela upp den efter vilken bok som presenteras och i de olika kategoriseringarna. Det kan vara problematiskt att plocka ut händelser som endast hör till en kategorisering. Det är just vad det intersektionella perspektivet menar att kategoriseringarna är bundna till varandra. Men för att få en tydlig struktur kommer jag att dela upp analysen i den mån de mest hör till en kategori.

5.2 Klara färdiga läs

När jag gör analysen benämns barnen vid namn i vissa situationer. I de andra situationer har jag dragit slutsatsen om att det är ett visst barn genom att jag tittat på bilderna på personerna som presenteras på de första två sidorna i boken.

5.2.1 "Ras"

I boken kan vi se tecken på att människorna har olika ras utifrån deras hudfärg och hårfärg. På dem första sidorna i boken får vi en presentation av barnen där bestäms deras kön via namn, vi får även reda på vart tre barn kommer ifrån för land. I texten står det: Jag heter Tara. Jag kommer från Iran. Jag heter

Ali. Jag kommer från Turkiet. Jag heter Eva. Jag kommer från Sverige. (s.4,5) Av dessa tre barn har Ali mörkare hudfärg, Tara och Ali har även svart hårfärd medans Eva har blondt hår. På bilderna kan vi se tio andra barn som presenteras vid sitt namn och alla utom ett barn har mörkare hudfärg. Alltså är det så att det presenteras tolv barn på bilden och tio av dem har vit hudfärg. Detta kanske blir en spegling av hur vi våra rasskillnader i Sverige ser ut. Barnen som har mörkare hudfärg heter Pili och Ali, deras namn är i många hänseenden inte typiskt svenska namn. De barnen på sidan som fler inte har en typiskt svenskt namn har alla en mörkare färg på sitt hår. Är det så att ens ras eller bakgrund måste hänga ihop med namnet? I denna bok ser det ut som att har man ett namn som inte är svenskt så har man mörkare hår färg eller mörk färg på håret. Detta kan vi även följa vidare då vi kan se att Taras familj presenteras på några sidor i boken. Alla Taras familjemedlemmar har svart hår precis som Tara själv har. Dock har mor och farföräldrarna grått hår. (s.16,17) (Vidare kan man fundera över om det då är så att Tara familj kommer från Iran eftersom hon gör det. Eftersom att alla illustreras med mörkt hår och tidigare har alla med mörkt hår kommit från Iran eller Turkiet.)

På några sidor kan läsa om Evas familj som presenteras, på illustrationen av Evas föräldrar kan vi se att mamman har brunt kort hår och pappan har blondt kort hår, båda har vit hy. Båda har ljust hår precis som Eva har. (s.9) Båda föräldrarna har ett typiskt svenskt utseende, kanske inte något vi kan kalla svenskt idag då det är en stor mångfald i Sverige men vad som kanske är en svenskt ursprungs utseende.

Över en illustration av en klass kan vi se 21 barn, 19 barn i klassen har vit hy och två stycken har en mörkare hudfärg. Procentuellt blir detta en liten mindre siffra än vad vi kan jämföra med i början av boken och analysen där vi kunde se att två av tolv barn hade mörkare hudfärg. Barnen har olika hårfärger och uppdelningen mellan hårfärgerna är jämn. (s.20,21)

I boken är det många gånger man kan känna igen illustrationen av barnen och jag ser det som att handlingen är mest om de barn som framkommer i början av boken. Det är en variation på barnens färfärg dock är en mörk hår färg ofta kopplad till ett namn som inte är ”typiskt svenskt”. Det finns olika hudfärger i boken, dock dominerar den vita. Jag kan inte se eller känna när jag läser att det skulle vara normalare att komma från det ena eller andra landet eller att det spelar någon roll om man heter Ali eller Eva.

5.2.2 Kön

På de första sidorna i boken får vi en klar bild över vad det är för kön på barnen då dem illustreras och sedan står det ett namn under. På bilden kan vi se hur barnen leker, de flyger drake, cyklar och spelar fotboll m.m Barnen leker i olika konstellationer med hänseende på kön. Klänning är många gånger ett

typiskt tjej plagg. Det finns ett barn på denna bild som har en klänning, barnet som har en klänning heter Fia, hon har en tofs i håret. Vidare kan vi se att alla barnen som har ett tjejrelaterat namn har långt hår, förutom Lisa, hon har kort hår. Lisa spelar fotboll med Olle och Kalle, hon har fotbollskläder på sig, hon är också den enda av dem som spelar fotboll som har fotbollskläder på sig. Kan man inte ha långt hår och klänning för att spela fotboll. Vad vill boken visa med att hon har kort hår? Är det bara en tillfällighet eller blir hon eller ska hon framställas som en ”pojkflicka”? Barnen har kläder på sig som är varierande. Som tidigare nämnts har dock Fia en klänning på sig. Någon flicka har rosa på sig som många gånger ses som en typisk tjejfärg. Men det är inte starkt framträdande. (s.4,5)

På sidan 13 kan vi läsa om Taras syskon på bilden kan vi se hur systemen har en röd kjol och en rosa tröja, hon har mörkt axellångt hår. (s.13) Här är återigen ett exempel på ett klädesplagg som ofta kopplas till tjejer. I denna situation blir det så att ytterligare ett ”tjejplagg” hör ihop med långt eller längre hår.

På ett fotografi över klassen kan vi se Eva som hon känts igen tidigare. Hon sitter på den främre raden och har röda kläder med bokstaven E på tröjan. Bredvid henne sitter Ali med blå kläder och ett A på tröjan. Tara ser ut som att hon skulle kunna vara en utav barnen som har en rosa klänning på sig. Hon har axellångt svart hår och här blir klänning tillhörande till långt hår. (s.20,21)

Slarvmajor säger fröken till två barn som står i hallen, på en bild kan vi se hur de tre barnen letar efter sina saker. I texten kan vi läsa att Lisa, Tara och Eva letar efter sin väska, mössa och vantar.(s.22) Vart är pojkarna? Är pojkarna ordningsamma? Här väljer boken att ta fram de barn som tre tjejer som slarviga. Boken har helt missat killarna på denna sida. Eller är det så att boken vill framhäva tjejer som slarvig då det kanske är något som i vanliga fall killarna blir framställda som?

På sidan 23 presenteras tre lärare två magistrar och barnens fröken. Den första magistrern heter Naser och den andra heter Hassan, fröken heter Siv. Magistrarna har mörkt hår och ena har glasögon Siv har brunt kort hår. (s.23) Varför är det två män som jobbar som magistrar och talar Persiska och Turkiska? Kvinnor är en rådande norm inom läraryrket. Blir det då så att om nu magistrarna är avvikande blir det ännu en avvikelse att de dessutom framstår som modersmållärare? Eller är det så att de är lärare i skolan men att det talar ett annat språk, mer än svenska? Men varför väljer i så fall författaren att skriva att fröken talar Svenska. Tanken kanske bara var att få in män i den normativt kvinnliga lärarrollen. Om det är tre lärare som presenteras och två är män blir männen den rådande normen. Den kvinnliga fröken ser nog ut som många tänker sig en fröken, hon har grön kjol och kavaj, glasögon och page frisyr. Eller som folk tänker sig, kanske så som folk tänkte sig förr? Männen talar ett annat språk än svenska och det blir även en kulturell aspekt då man får in två andra språk än svenska i boken. Boken väljer inte att tala om vilket språk det är barnen talar bara vad tre barn kommer ifrån.

Enligt bilden på sidan 27 kan man se att barnen leker tillsammans med en boll, här är det sex barn som leker tillsammans och de är Tara, Eva och Ali och tre barn till. Den första av de andra tre barnen har blondt kort hår och orange kläder, det andra barnet har orange kort hår och orange kläder, det tredje barnet har brunt kort hår och gröna kläder. Av bilden får vi inga tydliga markeringar om att det just är killar eller tjejer med. Det är sen tidigare vi vet namnen på det barnen som presenteras. (s.27) Alla barn i boken har inte markeringar som direkt säger oss om det är pojkar eller flickor. Det som vi kan säga är dock de barnen som benämns vid namn.

Det är två barn som Tara spelar fotboll med, Tara har rosa kläder på sig. Det ena barnet har blå fotbollskläder och mörkt kort hår. Det andra barnet som står i mål har gröna kläder och brunt hår med en tofs på sidan. (s.35) Här blir det väldigt tydligt att rosa hör ihop med ett tjej namn, tidigare i boken har det bara varit förekommande på något enstaka plagg. Att Tara spelar fotboll är kanske något som många gånger och tidigare i tiden setts som en mansdominerade sport. I dagens läge växer sporten inom den kvinnliga sidan. Men det är fortfarande en uppdelningen mellan kvinnor och män inom sporten.

Sidorna 38,39 handlar om vad Lisa och Kalle kan göra, dem kan nästan göra allt!

”Kalle kan fiska, dansa, klättra i träd, simma, retas, gråta, peta näsan, koka te och tala svenska.

”Lisa kan niga, cykla, fnittra, gräva, snurra, spotta, vissla, spela fotboll och stå på händer.” (s.38,39) Båda barnen kan göra varierande saker och sakerna är heller inte så avancerade som exempelvis gråta och fnittra kan nästan alla barn göra. Detta göra att barnen kan relatera till något de säkert själv kan och stärka deras självkänsla. Barnen gör inte heller endast eller mycket av något som blir typiskt manligt eller kvinnligt. Att just Kalle är bra på att gråta tycker jag är roligt att författaren har valt att skriva åt honom. Den typiska normativa killen ska ju ofta vara tuff och inte visa känslor så som att gråta. Detta kan ses i Nikolajevas schema över hur pojkar och flickor förväntas bete sig eller vara. (Nikolajeva 2004)

Fia berättar på sidan 45 om hur dom spelar fotboll mot killarna, Tara, Eva, Lisa, Rut och Fia spelar. Killarna vill vinna jämt står det i texten men tjejerna vinner också och då blir pojkarna sura. Killarna säger att dem fuskar men det gör inte tjejerna förklarar Fia. Fyra barn har gröna kläder, fyra barn har orange gula kläder och en har blåa kläder. (s.45) Här spelar killarna mot tjejerna och de har ej blandade lag. Dock beskrivs det i texten att tjejerna vinner också men att killarna vill vinna jämt, alltså har inte tjejerna i textens samma vinnarglöd.

På sidorna 46 och 47 kan vi läsa hur mamma och pappa fågel tar hand om sina ungar och flyttar till Afrika där det är sommar, dem flyttar när det blir höst. Här beskrivs pappa och mamma fågel enligt ganska typiska könsroller pappa fångar mat och mamman städar boet. (s.46,47) Men det är ju så här det ser ut i naturen så det skulle kanske bli fel att bryta rådande könsmönster i denna situation? Eller kan

detta variera även i djurlivet? På sidan nio i boken kan vi se hur en pappa står och vispar i en kastrull (s.9). Här gör boken två skildringar av vad som ses som norm över kvinnligt och manligt. Samtidigt så fångar pappa fågel mat och den andra pappan står och lagar mat. Det är alltså så att det är männens uppgift att fånga mat i boken.

Rubriken Mina kompisar handlar sidan 50 och 51 om och här förklaras vad kompisarna gör. På sidan 50 förklaras vad Lisa, Fia och Tara gör, på sidan 51 förklaras vad Kalle, Erik och Pili gör. Varför har man valt denna uppdelning, det blir en ”killsida” och en ”tjejsida”. På sidan där tjejerna tas upp spelar de fotboll, målar naglarna och hämtar lillebror på dagis. (s.50,51) Två normativt kvinnliga saker så som att måla naglarna och hämta lillebror blir kanske en tjej och ”modersgrej”. Att spela fotboll blir lite mer könsbrytande som tjej men jag tror att fotboll alltmer inte bara är en rådande pojksport. På ”killsidan” sysslar pojkarna med att tälja en båt med en vass kniv, snickra ett svärd och leka med en bil av ståltråd. Killarna håller här på med ganska normativt pojkaktiga saker. De framstår som ganska hädiga och duktiga. Tjejerna fixar sitt utseende hämtar barn och spelar fotboll.

På sidan 68,69 beskrivs hur barnen är i skolan och har matematik. De ritar figurer med hjälp av passare och linjal, de ritar kvadrater, rektanglar, trianglar och cirklar. På bilden sitter Eva och Tara och ritar på varsin bänk mitt emot varann. (s.68,69) Boken presenterar två tjejer som har matematik och väljer här att utesluta killarna helt.

5.2.3 Kultur

I den skrivna texten på den första sidan presenteras barnen som det inledningsvis beskrevs på baksidan av boken, deras namn och var de kommer ifrån. Tara kommer från Iran, Ali från Turkiet och Eva från Sverige. (s.4,5) Boken har valt att göra denna uppdelningen mellan barnen och presentera dem, kanske för att flera barn ska känna en kulturell tillhörighet. Detta gör också att deras namn blir relaterade till vart de kommer ifrån, då de skriver på det viset i texten att Tara kommer från Iran. Detta framhäver också boken som viktigt när det påvisas så starkt vart de kommer ifrån. I många fall är det viktigt att alla har en tillhörighet. Boken gör inga stora skillnader på att det skulle vara skillnad på barnen för att de kommer från olika länder.

Sida nummer nio i boken presenterar en familj, en mamma och en pappa. Av bilden tidigare att avgöra där barnen presenteras ser det ut som om det skulle vara Evas familj som presenteras, då Eva står och pratar om sin familj. (s.9) Här blir familjekonstellationen mamma, pappa och barn.

Tara pratar om hennes familj som är stor. Tidigare kunde vi se på en tidigare presentation av en familj

att det liknade Tara på bilden som presenterade familjen. Denna gång skrivs det dock ut att det är Taras familj och att familjen är stor rent ordmässigt, tidigare kunde vi se det via bilder. I texten står det: ”Här är alla Här är jag och min mamma och min pappa och min syster och min bror och mormor och min morfar och min farmor och min farfar och min katt Missan” (16,17). Här presenteras Taras familj som stor men är den så stor egentligen? Det är vanligt förekommande att barn har en familj som liknar denna. Alla barns far och morföräldrar kanske inte alltid lever. Så boken anser alltså att det är så en stor familj ser ut att man har två mor och farföräldrar och två syskon. Boken har presenterat Evas och Taras familjekonstellationer. Eva, Tara och Ali blir huvudpersonerna i boken men boken har inte valt att förklara Alis familj alls.

På sidan 35 ska barnen leka och Ali är den som vill leka tjuv och polis, Eva vill också leka men hon vill också vara polis precis som även Ali vill vara. Tara kommer och vill också vara med, Ali och Eva säger att då får hon vara tjuv, då vill Tara inte vara med och leka längre så hon går och spelar fotboll istället.(s.35) Situation med leken tjuv och polis kan nog många barn känna igen sig i och vet hur det är när man inte alltid kan komma överens. Kanske hade barnen kunnat komma på en lösning istället så att alla kunde få vara med? Detta kan ses ur en kulturell aspekt med grund på vad barnen väljer att leka och vilka roller dem vill ha i leken.

Barnen leker buller i bock med varandra (s.44) Detta är något som är återkommande i svenska skolor att barnen leker denna lek.

På sidorna 56 och 57 pratar de om Newroz som är nyår. Ali lär Pili, Erik och Sune att dansa och de dansar runt i en ring. Tara har en fin klänning på står det skrivet i texten, den har hon på sig för hon ska också fira Newroz, hon dansar med sin docka. Tara dansar själv med sin docka. Vidare förklarar Tara att i Iran hoppar man över en eld på Newroz, och när man hoppas ska man säga en ramsa för då blir det nya året bra. På bilden kan man se hur Tara och en liten flicka hoppar över elden.(s.56,57) Här väljer boken att ta upp nyåret från en annan kultur, vi får inte reda på hur man firar nyår i Sverige. Boken presentera två av huvudpersonernas nyår men säger inget om den tredje som är Eva. Dock förklarar boken julen som Eva får berätta om i boken. Boken förklara vad som händer i december när det är jul. Evas pappa har en kompis som bor på landet och har en skog. När det blir jul åker Evas pappa till sin kompis och hugger tre julgranar. Evas pappas kompis heter Isak. All de tre barnen som är huvudpersoner i boken får en varsin julgran för alla vill ha ett julträd inne. (s.72)

På sidan 63 förklaras när Alis pappa sover. Texten förklara att pappan har en pizzeria och kommer hem sent på kvällarna så han sover på morgonen när Ali går upp. En gång snarkade pappan och då nöp Ali honom i näsan för att han ville se vad som hände, han blev jättearg.(s.63) Fler av barns föräldrar kan ha

ett sådant jobb att det måste jobba sent och en del kanske jobbar natt och sover på dagen. Att just Alis pappa har en pizzeria är en rådande norm i samhället. Att människor med annan bakgrund än svensk bakar pizzor ser man ofta i samhället. Här har boken tagit upp en förälders arbetsförhållande och vi får inte veta något om hur det mer kan vara med föräldrar som jobbar.

Sidorna 66 och 67 beskriver om Olle som sitter ensam i skogen och äter blåbär då en björn kommer och Olle frågar om björnen vill smaka på bären, björnen äter då upp bären. Olle vill leka med björnen och de brottas, dansar och har kul. Mamma kommer och ser Olle och björnen, mamman blir rädd, björnen säger att det är dags att han går, nu blir Olle blir ledsen för nu blir han ensam igen.(s.66,67) Nu har boken beskrivit en situation som inte händer ett barn utan detta blir en fantasi värld. Detta avsnittet kan dras paralleller till att björnar finns i Sverige och sången mors lilla olle. Många barn känner säkert igen sången om de har gått i en svensk förskola där den ofta sjungs. Om de inte har gjort de får de en inblick i vad som många gånger anses som en Svensk kultur eller ett svenskt kulturarv.

Vid ett bord sitter Tara och ritar med ett glas istället för en passare. I texten står det ”passa mig hit och passa mig dit, sa Tara”. (s.69) Ordet passar kanske är ett enkelt ord att missförstå eftersom det betyder flera saker. Detta är en kultur som är enklare att förstå om man har svenska som modersmål. Här kan barn från andra kulturer och annat modersmål känna igen sig i att det inte alltid är så lätt att förstå alla svenska ord. Även för barn med svenska som modersmål kan detta i en del fall även vara problematiskt.

5.2.4 Klass

I boken gör barnen gör sådant som många barn gör på fritiden eller kanske på rasten i skolan. Kanske för att det är ofta så det ser ut i det samhället vi lever i. Men detta kan skilja sig mellan olika kulturer. Vi kan specifikt läsa om vad barnen gör på sidorna 4 och 5 där barnen blir presenterade. (s.4,5) Vad barnen vill och kan göra är också en fråga om klass. På dessa sidor tar boken upp sådant som många barn kan göra oavsett klass.

På sida 33 förklarar texten hur Nasrin arbetar, vad hon gör och vad hon behöver för att göra sakerna. Hon läser med en sagobok, sjunger med en sångbok, mäter med en linjal och klipper med en sax. (s.33) I denna situation tror jag att det flesta barnen kommer att känna igen sig i om det har gått i en svensk skolan i alla fall. I en del länder får barnen inte ens gå i skolan. Detta kan vara en klass skillnad mellan länder men dock inte i samhället då alla barn i Sverige går i skolan och det är skolplikt.

På sidorna 58 och 59 förklaras att i Alis hus bor Rut och Sune. På bilden kan man se tre höghus som antagligen ska föreställa något av Alis hus. Då bilderna tidigare fokuserat på att beskriva det som står i texten. (s.58,59) Boken beskriver bara denna form av boende. Vart man bor är ofta kopplat till klass i den aspekten då man ser till den socioekonomiska aspekten. Ambjörnsson skriver om klass i sin bok,

men hon skriver även vikten av att se klass ur en kulturell vinkel också. Att det är så att det även kan handla om smak och sociala relationer m.m.(Ambjörnsson 2003, s.35,36) I boken kan vi inte dra slutsatsen att det bara är en klass fråga att barnen bor där de bor. Dock är detta boende det enda som presenteras.

5.3 Läsax 1

5.3.1 "Ras"

I denna bok är den vanligaste förekommande hudfärgen vit. Mörk hy finns och det illustreras flertalet gånger. På en del ställen i boken har människorna fått samma färg som bakgrunden. Ett sätt att se detta på är att boken har valt att göra en neutral illustration av barnen. Eller så kan det vara så att det representerar hudfärgen vit. Dock har inte människor den hudfärgen som den blir i bakgrundfärg alltså helt kritvit. I denna boken är det ofta så att om ett barn har mörk hy så hör det många gånger ihop med att människan har mörkt hår. Men det finns barn i boken som har ljus hy och mörkt hår. I boken är det ett flertal djur som användas som karaktärer istället för endast människor. Det kan vara ett sätt att neutralisera både kön och ras.

På en bild kan vi se hur tio barn leker i skogen. Två barn ligger i kojans och det enda som syns är benen som sticker ut ur kojans. Ett barn har mörkare hudfärg, resterande nio har vit hy. Tre barn har mörkt eller brunt hår, ett barn har hatt och fyra barn har långt hår. Fyra barn har långt hår i tofs. (s.30)

Vid två av sidorna kan vi läsa att klassen har knytkalas, här är det en mångfald på hudfärgerna, den vita hudfärgen dominerar. Vill man spegla hur vi hudfärgsmässigt ser ut i Sverige är detta en ganska rättvis bild av hudfärger?

Amir har brunt hår och ljus hy, personen som han skriver till har blont långt hår i en tofs och vit hy. (s.60)

På bilden kan vi se en ljus person som ligger på en handduk och solar så färgen på huden är lite rosa, personen har svarta korta hårstrån på huvudet. I vattnet ser vi ett barn med mörk hy och kort svart hår och ett barn med vit hy och kort svart hår. (s.72) Flertalet gånger är det så i boken att utgångsläget är ljus hy, den karaktär som centreras i berättelsen.

5.3.2. Kön

På sidorna 4 och 5 handlar det om barn som ska gå ut på rast på bilderna visas två barn. Det är ett barn som leker ensam i sandlådan och ett annat barn kommer fram och frågar om de ska leka. Barnen har jeans och tröja på sig. I bakgrunden kan man se barn som leker, de har målats i färgen orange från topp till tå och blir genom det neutraliserade i bakgrunden. (s.4,5) Genom att måla barnen i bakgrunden som orange behöver vi inte ens fundera på vad det kan ha för kön, de blir inte viktiga i denna kategorisering.

På sidan 6 bråkar två barn om någon leksak. Det ena barnet har blå kjol, svart hår i två tofsar och blå tröja. Det andra barnet blå jeans, kort blondt hår och blå-grå tröja. (s.6) Här görs en koppling med kjol och långt hår.

Barnet i den dumma dag har först på sig en rosa pyjamas sedan rosa rutig kjol, röd tröja, grön basker. Och långt brunt hår både utsläppt och i tofs. På bilderna ser fröken sur ut, hon har blondt kort hår, ljus hy, grön luddig tröja, blå kjol och glasögon hängande runt halsen. Filip som hon bråkar med på en bild har ljus hy, svart kort hår, blå byxa och tröja och en blå keps som flyger av när de slåss. (s.42) Här har vi en koppling med kjol och långt hår.

På sidan sju pratar dem om bästa kompis där är det två figurer som har färgen röd och orange som är bästa kompisar. Man kan inte se vad de har för kön, de har inga kläder på sig, vi kan heller inte se om det är något djur dom ska föreställa vad jag kan se i alla fall. (s.7)

Sida 8 och 9 förklarar olika kroppsdelar mot varandra. Exempelvis öga mot öga, öra mot öra. Det är både djur och två människor som utför kind mot kind exempelvis. På bilden är det två giraffer, två katter, två apor, två fåglar och två barn. Båda har jeans färgade kläder med tillhörande rosa. (s.9) Båda barnen har liknande kläder på sig och djuren blir könsneutrala.

På sidan tio är det en ramsa om djur och bilder på alla djur som tas upp i dikten. Två barn sitter och ser ut att vara sura på varann och i texten står det ”alla dom är mer sams än Roger och jag- i alla fall i dag” Roger är det första namnet som tas upp i boken. Det ena barnet har lila tröja och blå byxor. Det andra barnet har brun tröja och blå byxor. (s.10)

Hos Nadja står en man och diskar, hos Axel klappar någon en hund, hos Pirjo står en stor gråhårig dam och bakar bullar. (s.12,13) En man står och diskar det är ofta relaterat till kvinnor att diska dock tror jag att i dagen situation är det något man många gånger delar på. En stor dam som bakar bullar blir normalt till att många äldre personer brukar baka.

Människan som sitter i soffan har brun tröja och jeans, människan som vattnar blommorna har bruna byxor, blå tröja och skjorta. (s.16) Människan som vattnar blommorna skulle i många hänseenden ses som en man. Boken tar upp att det är normalt för en man att vattna blommorna. Den första tanken jag får

upp är att det många gånger är en kvinnorelaterad sak att vattna blommorna.

Barnen som leker i skogen är tio stycken de flesta har blå kläder på sig. Ett barn som har blont hår i tofsar har orange tröja och rosa byxor. Ett barn som har kort orange hår har en rosa tröja på sig. Barnet som sitter bredvid kojans har brunt hår med tofs och lila kläder. (s.30)

Barnen som leker i snön utgör sig inte för att ha några normativa pojk- eller flickytterkläder, det går att anta vilka som är Ted och Hanna men det är inte något självklart. (s.36,37) Boken neutraliserar olika föreställningar om kön.

Sidan 41 handlar om Elias som måste klia, han måste klia över hans kropp och när han träffar stygga mygg. Elias måste kramas när det skaver i hans själ. På bilderna kan man se Elias som har brunt lockigt hår, gula kläder och ljus hy, bli kliad på olika ställen över kroppen. På sista bilden när Elias beskriver att han måste kramas när det skaver i själen ligger han på en vuxen och kramas. Människan har blåa kläder, ljus hy och brunt hår. (s.41) Det finns mycket som pekar på att den vuxna personen han kramar är en man, kanske hans pappa. Det är alltså okej att vara kille och emotionell och mild. Detta blir en motsats av Nikolajevas schema över män och kvinnors beteende (Nikolajeva 2004, s.129)

På sidan 58 kan vi läsa om bokslukaren som är berättarens storebror, han läser överallt vid, matbordet, på toa, i sängen, mamma säger att han inte får läsa hela natten och han släcker lampan men när hon har gått tänder han den igen, han kan inte sluta. Boken är som en chipspåse när han har öppnat den måste han sluka hela. (s.58) Här är det en kille som älskar att läsa böcker, det hör kanske inte till det vanligaste att det är killar som slukar böcker och det är även med hänseenden till Nikolajevas schema som det inte passar in att ta det lugnt och läsa en bok. (Nikolajeva 2004, s.129)

På sidan 60 kan vi läsa ett brev som är skrivet till Julia från Amir. Han skriver att han tycker att Julia är snäll och söt och hoppas att dem kan dansa på discot. Han skriver att han tycker om henne och frågar om han kan få chans på henne. På bilden kan vi se hur Amir sitter och skriver i en tanke bubbla, man kan se hur han dansar med en tjej. Amir har en grön tröja på sig och i tanke bubblan har han blå byxor och en rosa tröja med en vit stjärna på. Tjejen som antagligen ska föreställa Julia eftersom att han skriver om att han hoppas att dem ska dansa har grå byxor och en blå tröja. (s.60) Han skriver att han tycker att tjejen är söt och snäll. Söt och snäll är många gånger något som kanske hör till en tjej att vara. Nikolajeva (2004) skriver i sitt schema om att tjejer ofta är aggressionshämmande och milda. Tjejen blir typiskt ”tjejig” Varför är hon inte snygg och cool också? Kärlek finns i boken mellan killar och tjejer men inte av samma kön till varandra.

På sidan 63 är rubriken köksbordslappar, det är tre stycken lappar som är skrivna. På den första lappen

står det en lapp som är till familjen från pappa, han berättar att farmor och farfar kommer på middag så han vill att det ska vara fint efter att man har ätit mellanmål och frågar om någon kan göra en sockerkaka. På bilden bredvid lappen kan vi se hur pappan går ur köket med mopp och skurhink från ett skinande kök. På den andra lappen har Agnes skrivit till pappan att hon bjöd fotbollslaget på mellanmål och att de fick bråttom så hon städar när hon kommer hem. På bilden kan vi se Agnes i fotbollskläder som springer ut ur köket, i köket har det blivit en väldig röra med porslin och smutsiga leravtryck på golvet. På den tredje lappen kan vi läsa hur Herman skriver att han halkade när han skulle sätta in sockerkakan i ugnen så han går till grannen och lånar nya ägg. Nu är köket jätte stökigt och det står smutsdisk på hela bänken och sockerkakan ligger uppochner vänd på golvet. (s.63) Normalt i denna situation är att tjejen Agnes stökar ner med fotbollslaget och killen Herman försöker baka och tappar kakan på golvet. Detta blir en situation som skulle kunna vara en motsatt situation till vad som ses som det normala enligt Nikolajeva. (Nikolajeva 2004, s.129)

På bilden får vi se klassen och fröken som står med långa armar och håller om nästan hela klassen. Det är 17 barn som har illustrerats på bilden. Barnen har varierande hårfärg, kläder och olika färger på kläderna. I texten står det:

”Jag vill vara vän men Antonio.

Han är så söt.

Jag vill vara vän med Tilda.

Hon är så rolig.

Men adam?

Adam som är så tuff.

Adam som slåss.

Adam som skriker.

Vill jag bli vän med Adam?

Hur blir man vän med Adam?” (s.68)

Här ingår Adam i Nikolajevas schema över hur en kille ofta är. Han är våldsam, hård och aggressiv. (Nikolajeva 2004, s.129) Adam får en typisk pojkstämpel enligt schemat.

Vi kan läsa om barnens favorit leksaker, Kim gillar att leka med en robot, Clara med en radiostyrdbil, Dimitri med en karaokemaskin, Hugo och Alice leker med ett gosedjur (s.34). Detta är saker många gånger inte anses vara typsikt för barn att leka med med tanke på kön. Barnet Kim vet vi inte könet på men att Clara som är tjej har en favorit leksak som en radiostyrd bil bryter många gånger mot det normala.

5.3.3 Kultur

På sidorna 12 och 13 pratar dem olika hus och hur det luktar hos olika personer. De pratar om att det finns stora och små hus, hus av sten, plåt och blad. I texten står att det finns många barn och att alla barn behöver ett hus att bo i. Personen skriver att hon tycker om sitt hus. Personen tycker om Nadja på ettan det luktar mat där. Personen tycker om Axel på tvåan, det luktar hund där. Personen tycker om Pirjo på trean, det luktar bullar där. Personen berättar att den tycker om hela huset och alla som bor där. På bilden över många hus kan man se ett slitet höghus, tätt byggda höghus, ett hus med halm tak, två villor i olika utformande, ett hus i plåt och ett hus/bungalow gjort i blad. (s.12,13) Här representeras hus från olika kulturer och kan även vara olika hus från skilda klasser.

Två av allt beskrivs på sidorna 14 och 15. Här tar boken upp Tove, hon har en säng hos sin mamma och en hos sin pappa. Hon har även två skrivbord, två rum och två hem. Vilket är bäst undrar Axel, båda är bäst säger Tove. (s.14,15) Detta är en kulturell skildring av hur många barn har det idag. Våldigt många barn har två hem och har skilda föräldrar.

Här nedan kommer en presentation av de olika djuren och miljöerna som anges i boken för att framhäva vilken sorts kultur boken speglar.

Sidorna 18 och 19 handlar om djur, olika djur som luften är full av. Vidare om några djur är farliga? Boken tar upp djuren huggorm, varg, får, fågel och om människan är farlig? Dessa är djur och natur så som det ser ut i vår kultur i Sverige. (s.18,19)

På sidan 21 tar boken upp djur som anakonda och ibisen som är en fågel. Anakondan äter upp ibisen. (s.21) Detta visar en annan kultur eftersom det inte finns anakondor i Sverige.

På sidan 22 tar boken upp en boaorm som är döpt till "Boamo" och gillar att kramas morgon, middag och kväll. (s.22) Boaormen och en kulturell skillnad från det vi har i Sverige.

Sidan 24 tar upp ramsor om björnar och örnar, vilka är vanligt förekommande djur i Sverige (s.24).

Här beskriver boken om ekorren och genom texten initierar den till sången ekorren satt i granen som är en sång som sjungs på många Svenska skolor och förskolor (s.26).

Godnatt skogen handlar sida 28 och 29 om. Där är ett barn ute i skogen med en vuxen, de ska tälta och de sover i sovsäck. Det gör en eld och grillar kory, elden är gul och skogen är svart, korven är också svart. De ligger nära i tältet för att det fryser. Det är alldeles tyst i tältet och i skogen ingen tv och inga bilar hörs bara vinden som susar. En uggle hoar, ugglorna är vakna när vi sover berättar pappa. (s.28,29) Här speglas den svenska kulturen till stor del då man kan gå ut i skogen och tälta, främst

undersommarhalvåret. I svenska skogar finns det heller inte så många djur man behöver vara rädd för när man är ute.

Vi bor i skogen heter rubriken på sidan 30, där är barnen ute i skogen och leker, de bygger en koja, samlar granris och grena. Dom leker att de bor i kojans och att det sover i den och vaknar och är hungriga och går på jakt, dom skjuter en mammut och får massor av mat och äter och sover. Fröken avbryter genom att säga att barnen ska gå tillbaka till skolan, barnen ropar nej, vi vill inte gå, vi bor i skogen! Varför måste alltid leken ta slut när den är som roligast? (s.30)

På sidan 36 och 37 är Ted, Hanna och den som berättar på väg till Nordpolen. De går och går för det är långt till Nordpolen. Vart ska vi bo säger Hanna. Vi gör en snögrotta säger berättaren. Dem gräver och gräver och grottan blir fin, inne i grottan sitter de och tittar på snön de fryser om tårna och är hungriga, de är alldeles ensamma på Nordpolen. Hallå var är ni ropar fröken Maria som vill att de kommer in och dricker varm chocklad och äter mellanmål. (s.36,37) Att kunna leka en lek och fantisera om att man är på Nordpolen genom snön gör barnen i boken. Detta är något som man kan göra i Sverige. Men om man ser över världen är det inte alla som har tillgång till snö. Barnen leker i flera situationer utomhus i något som speglar den svenska miljön.

På sidan 27 beskrivs när barnen är ute i skogen och letar efter spår. Det är massa snö i skogen på denna bild. (s.27) Snö finns inte i alla länder och speglar därför en del av den svenska kulturen.

Dessa saker om tas upp om djur och natur speglar till största del den svenska kulturen men det kommer även in lite från andra kulturer. Dock sägs det ingenting i texten om att djuren kommer från andra kulturer eller länder.

Matlistan handlar sidan 46 om där frågas det vad det är för mat idag, titta på matlistan står det. Barnen utropar, fredagen är bäst, nej torsdagen är bäst, jag vet vi skriver en önskelista, en önskematlista. Vi kan se en lista över veckodagarnas mat på listan står det:

Måndag: Falukorv, makaroner

Tisdag: Fiskpinnar, sås, potatis

Onsdag: Potatissoppa, mjukt bröd och morot

Torsdag: Pannkaka, hallonsylt

Fredag: Pizza

Varje dag serveras mjölk, sallad och hårt bröd. (s.46) Vilken kultur speglar dessa måltider? Är pizza den maträtten som starkast speglar en annan kultur än svensk? Pizza är dock en mycket vanlig maträtt idag i

Sverige. Däremot tas det upp fyra andra maträtter förutom pizza. Dessa fyra är falukorv, fiskpinnar, potatisoppa och pannkaka som många gånger kanske anses som normativt Svenska maträtter.

Knytkalas handlar sidorna 48 och 49 om. I texten står det att ikväll är det fest, alla kommer, alla barn i klassen, föräldrar och syskon. Det är vita dukar på borden, levande ljus och flaggor i taket från alla i klassens länder. Alla som kommer har med sig sig mat och mitt i matsalen står ett bord med mat från hela världen. Nu har vi hela världen på bordet säger fröken. På bilden kan vi se många olika flaggor som hänger i taket. Det är jätte mycket folk på bilden, ungefär 52 människor. På bordet finns det en rad olika maträtter och vid varje lapp står det vad det är för maträtt och vilket land det kommer ifrån. Det som står på lapparna är: Piroger från Finland, lammgryta från Marocko, sambosa från Saudiarabien, vårrullar från Kina, Lasagne från Italien, dolmar från Turkiet, tabbouleh från Libanon, Tacos från Sydamerika och misosoppa från Japan. I bland alla människor kan vi se två som har en slöja på sig. (s.48,49) Här speglas en mångkulturell syn på en hur en klass kan se ut och att de delger sig varandras olika kulturer.

Sidan 56 och 57 handlar om kompisar i bokhyllan. Personen berättar om att den har många böcker om Alfons, Alfons är en kompis som personen har känt ända sedan den var liten. Personen vill träffa Alfons ofta, Alfons var rädd när han skulle börja skolan, Alfons är precis som jag berättar personen. Vidare berättas att personen har en bok om hajar, den stora vithajen och hammarhajen som simmar över sidorna. I boken kan man läsa om hajarnas vassa tänder och deras svarta runda ögon, det är läskigt men spännande. Personen berättar även om att den har några böcker om Karlsson på taket och frågar sig vad han är för kompis som alltid vill vara störst bäst och vackrast. Det är kul när mamma läser om honom förklarar personen, men det är tur att han inte bor på deras tak. På den första bilden kan vi se en bild på personen som jag tidigare nämnde, i bakgrunden kan man se en bokhylla och en vit haj med svarta ögon och vassa tänder kan även ses. På sidan bredvid man man sa en massa hustak och Karlsson som kommer flygande. (s. 56,57) Här funderar barnet på hur det är att vara kompis med Karlsson och att hon är precis som Alfons. Detta kan barnen själv associera till och fundera över om de har någon person som de själva kan känna igen sig i.

Vi kan se att barn som sitter under ett träd, under trädet tänker barnet så sin gammelfarmor. Gammelfarmorn är död. Barnet tänker tillbaka på gammelfarmor och undrar var hon är nu. (s.69) Detta är en kultur som många barn behöver stöta på, döden.

Vi kan läsa om sommarlovstankar, dessa tankar är numrerade och börjar med sovmorgon och vidare skolsken, sandstrand, kompisar, badboll, badbrygga, magplask, kallsup, handduk och isglass. (s.72) Detta kanske speglar en dels barns sommarlov, men det är en ganska smal inriktning på vad man kan göra på ett sommarlov.

5.3.4 Klass

På sidan 16 beskrivs det hur skönt det är att vara hemma med saker som man har hemma såsom , vardagsrum, soffa, gamla tröjan, varma filten m.m. Två vuxen är med på bilden en vattnar blommor och en sitter och läser i en röd soffa och ett barn sitter bredvid invirade i en orange filt. (s.16) Detta är en klasskildring som många kan känna igen sig i. De flesta barn har kanske ett hem, en gammal tröja och en filt.

På sidan 34 står det: **Min bästa leksak**

Jag har en robot, säger Kim.

Den är jättestor.

Jag har en radiostyrd bil, säger Clara

Den är jättestor.

Jag har en karaokemaskin, säger Dimtiri.

Den var jättedyr.

Hugo säger ingenting.

Hugo tittar på Alice

Alice tittar på Hugo.

De tänker på Igge.

Igge är inte jätte stor och inte jättedyr. (s.34)

Vidare skriver boken om Igge. Igge är en liten igelkottdocka, Hugo hittade honom på gatan, han var trött och smutsig. Hugo tog hem Hugo och badade honom, hans mamma gjorde kläder åt honom och pappa gjorde en säng. Alice och Hugo leker med Igge, de leker och leker men de säger de inget om för han är en hemlighet. (s.34) Vad säger detta om klass? Varför behöver Igge vara en hemlighet bara för att han inte är jättestor eller jättedyr. Barnen verkar uppskatta honom mycket ändå, men det är tråkigt att de ska behöva hålla honom hemlig. Är det så att de vill ha en egen hemlis för att de andra barnen inte förstår hur speciell han är? Kan detta vara en kultur skillnad på vad barn är vana vid att ha och kunna leka med.

Sidan 40 handlar om att lagom är bäst: Att mat är gott och att man mår bra av det men äter man för mycket mår man illa. Att titta på tv är kul och då mår man bra men tittar man för mycket får man ont i huvudet. Att springa är kul och då mår man bra men springer man hela tiden då blir man slut. Att äta godis är gott och då mår man bra men äter man godis hela kvällen då kanske man kräks. På bilderna är det ett barn i röda byxor och tröja som gör alla dessa saker.(s.40) Kan alla barn verkligen äta och göra så

mycket som de vill och orkar? Mår man bra av att äta godis och titta på tv? Alla barn har kanske inte råd att äta så mycket som det orkar eller har möjlighet att titta på TV. Dock är budskapet på sidan att lagom är bäst. Detta blir en klasskillnad på om barnen har möjlighet att göra dessa saker. Att springa kan de flesta barn göra.

Dumma dag! Handlar sidan 42 och 43 om, det är ingen bra dag, personen som berättar beskriver att idag blir allting fel. Dagen som blev fel handlade om att barnet försov sig, han inte äta frukost, kom för sent, var sur på alla, bråkade med fröken och slogs med Filip. Äntligen när den dumma dagen är slut får barnet gå hem till King, King blir glad är varm och skön och slickar i handen. Barnet kramar King och berättar allt och sedan glömmet hon bort den dumma dagen. På den andra sidan kan vi se en bild nu när hon har kommit hem till King. King ser ut att vara en jätte stor hund med klor, när likt ett grått lejon. (s.42,43) Fanns det inga föräldrar som kunde väcka henne på morgonen och krama henne när hon kommer hem? Kanske är detta en klassfråga om barnet har föräldrar eller att bli tvingad att klara sig själv för barnet kanske har frånvarande föräldrar.

6. Resultatdiskussion

I denna diskussion kommer jag att ha ett kritiskt förhållningssätt (Winther 2000 s.10,18) Jag vill se vad en läsebok framställer som ofta förekommande i förhållande till mina kategoriseringar.

6.1. Klara färdiga läs

Detta är en bok som har en mångkulturell syn, med tanke på det att det är tre barn som är huvudpersoner och det är två stycken av dem som kommer från ett annat land än Sverige. Men hur är det med barn som är i födda i Sverige men deras föräldrar kommer från ett annat land, kommer deras barn ha en annan kulturell bakgrund än Svenskt kultur? Om vi nu överhuvudtaget ens kan prata om att vi har en viss specifik svensk kultur idag som Kåreland skriver. (Kåreland 2009) Alla har vi olika kulturer då vi uppfattar och tolkar hela världen på olika sätt. Klara färdig läs handlar i stort om tre barn som gör vardagliga saker där det även tas upp en del traditioner och lite om det som vi kanske kan kalla eller som skulle kunna höra till den svenska kulturen. I boken presenteras en mångfald av barn med kulturellt skilda namn och olika bakgrund. Frågan jag ställer mig i förhållande till texten är varför just Tara kommer från Iran och Eva från Sverige. Tara är ett ganska mångkulturellt namn och då kopplas det även till att hon kommer från ett annat land än Sverige. Eva är däremot ett typiskt svenskt namn och hon kommer från Sverige. Boken har därmed valt att följa det som många gånger är normalt i samhället.

Eva som kommer från Sverige kanske har föräldrar som kommer från Turkiet men hon själv är född i Sverige. Jag tolkar boken som att när de skriver att Tara kommer från Iran så menar de att hon även är född där. Om Taras föräldrar istället kommer från Iran kommer hon ju ändå att ha en skild bakgrund. Generellt sett så har vi ju alla olika bakgrunder alla är vi individer och ingen annan lik. Men tanken kommer upp i mitt huvud varför de inte presenterar något barn med ett typiskt avvikande namn i förhållande till den svenska normen som är född i Sverige? Varför skulle inte Ali kunna vara född i Sverige? Det blir lite så att även de barn som inte har de typiska normativt svenska namnen och utseendet ändå utgör en typisk norm i att de inte är födda i Sverige. Alltså blir bilden av vad som ses normalt är att har man ett icke svenskt namn har man även ursprung i annat land än Sverige.

Med hänseende till vad barnen har för kläder på sig så är det ofta inte en stor skillnad på deras klädsel men många barn har just pojk- och flickfärger på sina kläder. Kanske inte hela kläderna men ofta någon del av kläderna. På många bilder tror jag att många kommer att kunna anta vilket kön barnen har. På en del bilder är barnen mycket neutralt ritade i förhållande till om det skulle vara en flicka eller pojke.

Det är två flickor som presenterar sina familjer i läseboken. Varför får vi inte veta något om Alis familj eftersom han är en del av huvudrollerna? I texten benämns Taras familj som stor och jag funderar kring om den verkligen är större än någon annans familj egentligen. Flertalet familjer har en mamma, pappa, syster, bror, mormor, morfar, farmor, farfar och katt. Boken anser detta som en stor familj då det står skrivet i texten.

Barnen i denna bok är inte jättebra på att leka med det motsatta könet, när de ska spela fotboll är det killarna mot tjejerna men samtidigt så spelar som tillsammans, men de gör ändå en uppdelning efter kön.

I boken tar de upp nyåret Newros, Ali som kommer från Turkiet firar detta och lär sina killkompisar att dansa. Tara berättar att i Iran hoppar man över en eld på Newros. I boken beskrivs även julen, när det blir jul plockar man in ett julträd. I texten står det inte att detta är något som görs just i Sverige eller i något annat land. Bor man i Sverige vet de flesta att man firar jul i Sverige och att man brukar ha en julgran eller ett julträd som de skriver i boken.

Den typen av boende som tas upp i boken är ett höghus där fler barn från boken bor. Detta blir normalt i boken eftersom det är det ända som angavs.

Att pappan står och rör i en kastrull är ganska brytande för en man att göra fast idag har nog den kvinnliga bilden av att kvinnan ska stå i köket har suddats ut ganska mycket.

På några sidor i boken tas det upp om Olle som är i skogen och plockar bär. Att plocka bär och Olle

förknippas nog för många med sången Mors lilla Olle som många gånger kommer att förknippas med den svenska kulturen, vi har björnar och blåbär i våra skogar.

Boken säger inte mycket om samhället men den säger en del om situationer där barnen kan känna igen sig i.

Fotboll har kanske varit en typisk normativ sport länge men jag tror att det på många skolor idag även är många tjejer som spelar fotboll. I denna bok spelar de flesta fotboll.

På sidorna där Mina kompisar presenteras kan vi se vad barnen gör där har dem valt en killsida och en tjejsida som jag tidigare skrev om. När jag jämför deras göromål generellt ser man att det stämmer till stor del med hur Nikolajeva förklarar i sin tabell om könens olika uppträdande. Det som avviker i detta hänseende är kanske att Lisa spelar fotboll. Varför har man valt att göra denna uppdelning? Varför presenteras tjejer och killarna var för sig? (Nikolajeva 2004 s.129)

På sista sidan i boken kan vi läsa om att barnen som tror att när man nu är klar med denna boken kan man både läsa och tala svenska. För barnens självkänsla är det ju bra att det är någon som tror på dem i det här fallet blir det i alla fall barnen i boken. Men om det nu skulle vara så att det ett barn inte kan läsa Svenska efter att vara klar med boken, vad blir de barnets känsla? Boken sätter lite press på barnen samtidigt som den höjer barnens tro på sig själva.

6.2 Läsax1

På sidan 41 kan vi läsa om Elias som måste klia. På bilden kramar han en person som kunna vara hans pappa men eftersom det inte står skrivet att det är hans pappa är det inget vi vet. Denna person har normativt ett manligt utseende och om det skulle vara en man är det kul att se närheten mellan två män då dom ofta ska socialt framstå om tuffa.

I våra svenska skogar har vi möjlighet att kunna gå ut och tälta som görs i boken. Detta speglar en svenska kultur och även detta är en klassfråga. Att man istället för att ta upp en situation där exempelvis någon är på en utlandsresa som inte alla barn eller familjer kanske kan, har råd eller vill göra. (s.28,29)

I boken kan vi läsa om ett knytkalas i boken, där tas flera olika kulturer upp med en rad olika maträtter. (s.48,49) Detta är något som står i Lgr11 att barnen ska kunna ta tillvara på och respektera varandras olikheter. Vi ska ta tillvara på barns olikheter och göra så att alla kan känna sig hörda och delaktiga.(Lgr11) På denna bild kan vi även se två personer som har slöja på sig, det är ytterligare en spegling av en annan kultur än svensk som boken väljer att visa.

I boken kan vi läsa om en storebror som är bokslukare. Detta blir en norm i boken att en bror är en bokslukare. Dock tas ett annat tillfälle upp där ett barn berättar om böcker, på bilden att bedöma liknar hon till stor del drag från en flicka. Vilket gör i så fall att det är en kille och en tjej som pratar om sina böcker.

På sidan 68 kan vi läsa om klassen där står det att Antonio är söt och Tilda är rolig. Adam är tuff, slåss och skriker. Varför har man valt en pojke att gestalta denna roll som att slåss och skrika? Frågorna blir intressanta över hur man blir vän med Adam eftersom han verkar så utåtagerande enligt texten. Personen som berättar frågar sig själv om jag vill bli vän med Adam, men samtidigt i så fall hur man gör då, med en sådan personlighet. Detta kan kopplas till Nikolajevas schema som tidigare presenteras i analysen.

I denna läsebok tas flera former av boende upp. Det speglar både en variation av kulturer och klasser. Att alla barn inte bor på likadan sätt och inte heller under samma villkor. Boken förklarar även hur det luktar olika hos olika människor. På två sidor i boken kan vi läsa om Tove hon har två hem. Hon har två av allt ett hos mamma och ett hos pappa. Alltså är det så att henne föräldrar inte bor tillsammans av någon anledning. Många barn i dagens samhälle lever på två ställen med olika familjer.

Sommarlov handlar en sida om där boken tar upp olika sommarlovstankar. Kan sommarlov se ut så här för alla barn? Detta är en ganska smal syn på hur ett sommarlov kan se ut. Alla barn kanske inte har tillgång till att vara ledig eller kanske måste hjälpa till med något hemma inom familjen. Det är ändå ganska neutrala tankar om man tänker på klass då inget behöver kosta så mycket om man får möjlighet att vara ledig. Många barn får gå på fritids stora delar av sina sommarlova på grund av att deras föräldrar måste jobba.

Boken benämner en rad olika djur, en del djur finns i Sverige och en del i andra länder. I bokens text står det ej vad djuren kommer ifrån för land. Detta är kanske något man som pedagog kan välja att prata om, vilka länder djuren finns i och kanske har någon av barnen sett olika djur. I en sådan situation kan vi ta vara på barns olikheter och få in andra kulturer i undervisningen. Den tar även upp om människan är farlig, en reflektion som gör att barnen kanske kan se sig själv ur ett annat perspektiv. Det kan lära sig att ta tillvara på kulturen runt omkring dem då även människan kanske kan vara farlig och utgöra ett hot. Genom en del djur som boken tar upp initierar den till en del sånger som är vanligt förekommande i svenska förskolor. Och genom att den tar upp dessa sånger är det en spegling av det svenska kulturarvet. Vi kan även se situationer med fantasi djur som gör att vi inte kan säga så mycket om figurerna mer än vad det är dem gör. Detta gör att barnen får tänka själva, djuren blir neutrala till stor del i mina kategoriseringar.

På en sida kan vi läsa hur ett barn tänker på sin döda gammelfarmor, detta är en kultur som många

barn stöter på i sina liv. Folk dör och om de dör av ålder eller inte varierar, men många barn känner säkert igen känslan av att sakna någon närstående.

Vi kan se en man som diskar, detta är normativt sett inte det som män gör enligt den norm som tidigare funnits över män, dock tror jag att detta blir allt vanligare att hemsysslor inte förknippas till personers kön. På sidorna om kökslappar kan vi även se hur en pappa går ur köket med en skurhink och en golvmopp. I denna situation är det en tjej som har stökat ner köket med sina fotbollskompisar och Herman har påbörjat att baka en sockerkaka. Detta blir en lite ovanlig bild av samhället normala föreställningar om kvinnligt och manligt.

Både Karlsson och Alfons har många gånger en kulturell roll från förskolan om barnen har gått på förskola i Sverige då dessa berättelser ofta tas upp i förskolan. Alfons böckerna är vanliga och har en stor plats inom barnlitteraturen.

Vad vi kan läsa under kategoriseringen "ras" så är det så att det flest förekommande är att personerna har vit eller ljus hy. Det finns ett flertal personer med mörk hudfärg. Detta kanske speglar hur det svenska samhället ser ut. Hårfärgen på barnen är varierande, men hårfärgen brun förekommer oftast.

Boken benämner inte människorna så ofta som han och hon eller vid namn som gör att vi vet vilket kön personerna har. Men om man tittar på bilderna tror jag att vi många gånger i denna bok kan se vad boken menar för kön. Ett fåtal barn har klänning och dessa har även ofta långt hår. De tjejer som benämns i boken vid sitt namn har ofta långt hår. Men det finns barn i boken som har klänning och långt hår som ej är könsbestämda i form av texten. Klänning och långt hår är i många hänseenden ett normativt utseende och klädsval hos kvinnor. Personerna har blandade färger på sina kläder, färgen blå förekommer ofta som många gånger då ser ut som jeans.

7.1 Slutdiskussion

Eilard har i sin avhandling skrivit om hur diskurser som framträder upprepande blir normgivande för barnen (Eilard 2008). I denna uppsats har jag sett till hur de olika kategoriseringarna har upprepats i läseböckerna. Genom dessa upprepade diskurser kommer barnen som läser boken se diskurserna som normalt. Josefsson har gjort en bildanalys av fyra bilderböcker där hon har kommit fram till att vissa kategoriseringar inom det intersektionella perspektivet anges mer eller oftare än andra. Detta blir en bidragande orsak till att alla barn inte kommer att kunna känna igen sig i böckerna. (Josefsson 2009) Inom denna analys kan man se liknande företeelser, att en del diskurser anges som endast eller upprepande.

Analysen har gjort att jag kan plocka fram vad just dessa två läseböcker anser som normalt, nedan kommer en presentation av detta.

7.2 Normalt i läsboken Klara färdiga läs

Efter att ha gjort en diskursanalys av denna bok har jag kommit fram till vad boken anser som normalt tack vare att det är detta som är framträdande: Att man lever i en familj där man har en mamma och en pappa. Alternativet är att man även kan ha syskon och mor och farföräldrar om man har en stor familj. Den rådande normen är hudfärgen vit, det förekommer dock personer med något mörkare hudfärg. Inom kulturaliteten är det en blandning av vart barnen härstammar ifrån och det presenteras i början av boken. Detta gör att det blir en flerkulturell syn i boken. Manliga lärare med ett annat språk är norm och den enda fröken som kvinna. Genom att lärarna talar ett annat språk än svenska är det något som stärker den flerkulturella synen i boken. Frödén och Borgström har gjort en diskursanalys av denna bok där de skriver att boken speglar flerspråkighet och flerkulturalitet (Borgström&Frödén 2007). Liknande resonemang har jag fått fram i min analys. Dock har jag resonerat kring att dessa barnen utgör sig för att bli en egen norm som barn som kommer från ett annat land än Sverige. Normalt för boende är höghus då inget annat angavs i boken, dock vet vi inte var resterande barn som inte tas upp bor. För högtider är normen en blandning, i boken tas det upp två högtider som resresenterar att det finns olika och inte endast en. I boken kan vi se och läsa att männen städar och diskar.

6.3 Normalt i läsboken Läsax1

Normativt i boken är vi till stor del lever i svenska förhållanden men med en medvetenhet om att andra kulturer finns. Kärlekens finns mellan de motsatta könen. I boken presenteras att ett barns Mamma och pappa kan bo på olika ställen. Att vara ute i naturen är något man ofta gör i boken och man vistas i den svenska naturen. Ömhet visas av båda könen, hur vi är eller beter oss beroende på kön har en variation mellan könen. Vi kan bo på flera olika sätt då det i boken presenteras en del olika boendeformer. Det presenteras flera olika utseenden och en variation på hudfärger. Det finns olika maträtter från olika kulturer och i en skolklass är variationen av detta stor. Om man i boken har klänning eller kjol hänger detta ofta ihop med att man har långt hår som ofta förknippas till kvinnlighet. I boken gillar storebröder att läsa. Det finns olika förkommande djur i boken och ibland är de med och berättar i handlingen. Vi kan ha med oss erfarenheter över att någon nära har dött och vi kan känna saknad. Alfons och Karlsson på taket går att känna igen sig med och reflektera över och är något som tillhör det svenska kulturarvet.

8. Litteraturförteckning

Ambjörnsson, Fanny (2003) *I en klass för sig genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* WS Bokwell, Finland

Berggren, Inger (2001) *Identitet, kön och klass Hur arbetarflickor formar sin identitet*. Acta universitatis gothoburgensis

Borgström, Kristina & Frödén, Sara (2007) *"Jag kan se en so": - en kritisk diskursanalys av tre läroböcker för skolår 1 utifrån ett interkulturellt pedagogiskt perspektiv* Örebro universitet (elektroniskt)
Tillgänglig: <<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:134675>> (2011-11-07)

Edlund, Ann-catrine & Erson, Eva mfl (2007) *Språk och kön* Stockholm : Norstedts akademiska förlag

Eriksson-Zetterquist, Ullas & Styhre, Alexander (2006) *Organisering och intersektionalitet* Malmö: Liber

Eilard, Angerd (2008) *Modern, Svensk och jämställd Om barn, familj och omvärld i grundskolans läseböcker 1962-2007* Holmbergs, Malmö (Elektroniskt) Tillgänglig: <http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/5588/avhandling_eilard.pdf?sequence=3> (2011-10-18)

Josefsson, Ida (2009) *Vad förmedlar bilderboken? En analys av barnlitteratur ur ett intersektionellt perspektiv*. Högskolan Gävle (elektroniskt) Tillgänglig: <<http://hig.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:235108>> (2011-11-09)

Kåreland, Lena (2009). *Barnboken i samhället* Studentlitteratur AB, Lund

Lind Palicki, Lena (2010) *Normaliserade föräldrar : en undersökning av Försäkringskassans*

broschyrer 1974-2007 Örebro universitet, 2010 Svenska 172 s. *Serie: Studier från Örebro i svenska språket*

Lundquist, Ulla mfl (1987). *Begrundande läsning* Utbildningsförlaget

Lykke, Nina (2003). Intersektionalitet - ett användbart begrepp för genusforskningen *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. - 0348-8365. ; 24(2003):1, s. 47-56 Lund : Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning

Nikolajeva, Maria (2004) *Barnbokens byggklossar* Lund: Studentlitteratur

Skolverket *Lgr 11* (elektroniskt) Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2575> (2011-10-18)

Svensson, Kerstin (2007) *Normer och normalitet i socialt arbete* Studentlitteratur AB, Lund

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod* Studentlitteratur, Lund

Wikström, Hanna (2009) *Etnicitet* Liber AB, Malmö

Empiriskt material

Bross, Helena & Hansen, Anna & Rosvall, Clas (2007) *Läsdax 1* Bonnier Utbildning AB

Östergren, Gunilla & Bouvin Lena (2005) *Klara färdig läs* Hallgren och Fallgren Studieförlag AB

